

HOGY ÍZLIK A HATALOM

(VII. folytatás)

LADISLAV MNAČKO

XV.

És ott állt Judit.

Lebarnult arccal, kiugró pofacsonttal, kissé keskeny orral, túl soványan, megőszült hajjal. Drága bunda volt rajta, legalábbis az első pillanatban ilyennek tűnt. Frank meghökkent, amikor megismerte, és feszülten figyelte. A szemén nem látszott semmi, arca is, amelyet mintha márványból faragták volna ki, mozdulatlanul látszott, és nem árult el sem érzelmet, sem indulatot.

Frankot bosszantotta, hogy itt látja. Nem kellett volna ide jönnie. Nem lett volna szabad ide jönnie. Meghalt. Már semmit se tud jóvátenni, már semmit se tud visszaadni. Örülni annak, hogy meghalt, nyomorúságos elégtétel. Nem méltó Judithoz.

Judit egy darabig ott állt a ravatal előtt, szeme se rebbent. Aztán gyorsan, idegesen kifelé indult. A kijáratnál Frank állt elébe.

— Mit keresel itt? — kérdezte rosszállóan.

— Eljöttem... — válaszolta tanácstalanul.

Valaki a hátuk mögött pissegett. Nem ácsoroghattak tovább a bejáratnál.

— Gyere — javasolta Frank —, elmegyünk egy kávéra.

Lementek a lépcsőkhöz.

— Régen nem találkoztunk... — sóhajtotta Judit. Frank gondolatban utánaszámolt. Régen. Tíz éve? Nem, tíz éve még nincs. Utoljára azon az éjszakán találkoztak.

— Miért jöttél ide?

— Nem tudom. Csak eljöttem. Nem tudom.

— Hol élsz Judit?

— Még mindig ott, az odumban.

Franknak ez nem mondott semmit.

— A nyaralóban. A nyaralónkat, tudod, akkor nem vették el. Alighanem elfeledkeztek róla.

— Mit csinálsz? Miből élsz? Amint látom... — Frank végigsimított a bundán.

— Oh, egészen jól vagyok. Nevetni fogsz. Eleinte mindenki nevetett rajtam. Kutyákat tenyésztetek.

Frank megtorpant. Mit csinál? Kutyákat tenyészt? Mit jelent az, kutyákat tenyésztetni?

— Mit tenyésztesz?

— Kutyákat. Tenyészetem van. Fajkutyatenyészetem.

Frank még mindig nem értette.

— Nem értelek. Nem tudom, mi az kutyákat tenyészteni, kutyatenyésztéssel foglalkozni. Az emberek természetesen mindenfélét tenyésztenek, kutyákat, macskákat, kanárikat, papagájokat, de ez mégsem létalap?

— De az, még hozzá nagyon jövedelmező. Nagyon szép kutyafarmom van a hegyekben.

— Ilyenről még nem hallottam.

— Hát akkor most hallasz. Tudod, milyen keresett cikk a fajkutya?

— Milyen kutyák? Farkaskutyák?

— Nem, nem farkaskutyák. Évekkel ezelőtt farkaskutyákkal kezdtem. A hadseregnek és a határőrségnek szüksége volt farkaskutyákra, de ezt már befejeztem. Most már saját tenyészetük van. Én boxereket és pinciket nevelek. Gyere fel egyszer hozzám, meglátod. Tavasszal nagyon szép nálam, és választhatsz magadnak kutyakölyköt. Jó riportot is csinálhatnál. Egy kis reklám nekem sem ártana, és neked is jól jönne egy érdekes riport. Alighanem nem tudod, hogy manapság a pincsik nagyon divatba jöttek. Annyit jövedelmeznek, hogy már attól félek, államosítani fognak.

Frank még mindig a fejét csóválta.

— Valóban nem tudad, hogy nálunk ilyesmi is lehetséges? Hogy nálunk a legkülönbélebb magánvállalkozások lehetségesek? Például vízibolha-tenyésztés a díszhalak számára? Ez még a kutyáknál is jobb üzlet. Tudod, hány akvárium van a köztársaságunkban? Eltűnődteél már egyszer is azon, hogy mivel táplálkoznak ezek a halak? És én? Az én kutyáimmal? Sokáig maga az állam halmozott el jóindulatával. Hozzájárultam az állam védelmi képességének a fokozásához. Nincs olyan fizetés, amely felérne az én jövedelmemmel. Igaz, nagy adókat kell fizessek, de még így is királyi módon élek. Minden exportált kölyökkutyáért tuzex-csekkben fizetnek. Egész Európából járnak hozzám a kutyaszeretők és a kutyatenyésztők. És én is ellátogatok a nemzetközi kiállításokra. A kuvaszaimért egy arany- és két ezüstérmet kaptam.

— Hagyd abba...

— Mi az, talán nem tetszik? Mihez kezdek volna? Az orvosi diplomát elvették. Még a fűrésztelepen sem hagytak dolgozni. Úgy a nyakamra másztak a kerület urai, hogy sehol se volt maradásom. És ezek között az ebek között jól érzem magam. Kutya is van különféle, de egyik se árul el...

Frank úgy érezte, szemrehányás bujkál a szavai között. De erre még nem akart kitérni. Előbb a kutyákról akart hallani. Még mindig nem tudta, hogy Judit nem akar-e belőle bolondot csinálni.

— Hogy találtad ki ezt az egész kutyahistóriát?

— Nem én találtam ki. Nekem is először abszurdnak és őrülségnek látszott. De nem volt miből élnem, sehol se hagytak dolgozni. Elhagyhattam volna az országot, de azt mondtam, azért se megyek. Inkább felkopik az állam, de nem hagyom magam. Akárhol próbálkoztam állást keresni, mindenütt ígérettek, üdvözöltek, de amint megnézték a papírjaimat, megrázták a fejüket. Sajnálják, azt a helyet már elfoglalta valaki, nincs beralapjuk, nem férek be a szisztematizációba. Valaki a nyakamra ült, valaki kétségbeesésbe akart kergetni. Egyszer egész véletlenül találkoztam Horváttal. Emlékszel rá, ugye? Velünk volt a hegyekben. Amikor összefutottunk, a határőrség tiszti uniformisa volt rajta. Megörült a találkozásnak, meghívott egy kávéra, én meg elmeséltem magamról mindent. Segített nekem. Judit, nekünk szükségünk van kutyákra, mondta. Farkaskutyákra. A mi kutyatenyészetünk kicsi. Tudnék neked szerezni egy pedigérsz szukát. Egy nagyon jó szukát, és egy szép farkaskutyát. Úgy néztem rá, mint ahogy te néztél rám az előbb. Azt hittem, a bolondját járhatja

velem. De ő egészen komolyan gondolta. Te ott, a nyaralód körül ideális kutyatenyészetet rendezhetnél be. Az eladásról nem kell gondoskodnod. Ezt hagyd rám. Megtetszett nekem a gondolat. Örült gondolat volt, de valahogy beleillett a helyzetembe. Horvát azután még sokat magyarázott nekem a kutyákról és a tenyésztésről. Kölcsönt ajánlott fel nekem. Látod, ez egy teljesen néptelen völgy, egész nap csak kutyaugatás hallatszik. A nemzetközi kinelógiai társaság tagja vagyok, kongresszusokra járok, grófok, bankárok és a feleségeik látogatnak, az ilyeneknek nem fáradtság Párizsból egy eldugott kis faluba utazni, hogy a tanácsomat kérjék, vagy kutyakölyköt vásároljanak, esetleg párosításra elhozzák a szukájukat. Nálunk is divatba jönnek a kutyák. A mi újdonsült damáink főleg pincsiket vásárolnak.

— És te ezt tudomásul veszed, és adót fizetsz. Számvevőszégi könyveket vezetsz, amelyekben feltüntetted darabszámra a kutyákat, a bevételeket, a kiadásokat, feljegyzed az elhullott állatokat, a veszteségeket? Így van?

— Pontosan így. A magánkereskedelem törvényének az értelmében. De nem erről van szó. Örömet találom benne. Pompás állatok a kutyák. Ők is különböző tulajdonságokkal rendelkeznek, akárcsak az emberek. Tolakodóak, irigyek, bátrak, gyávák, van olyan kutya is, amelyik fél a sötétől. A másik a vihartól. Vannak közöttük erős egyéniségek és szolgáló jobbágylelkek. Mire egy ilyen apróságot felnevelsz, sok mulatságban és gondban van részed. Tudod, néha, ha el kell adnom valamelyik kutyát, amelyik különösen a szívemhez nőtt, szinte sírhatnékam támad. Van két boxerem, azokat sohasem adom el. Gyönyörű példányok, magas pontértékkel, két nemzetközi versenyt is nyertem velük. Sokat ígérnek értük. De én nem adom el. Mindig arra beszélem ki magam, hogy tenyészállatok.

— És mi van a férjeddal, Judit?

— Nincs férjem. Előbb engedték szabadon, mint engem. Még akkor elvált tőlem, amikor én még ültem. És Horvát kitűnő barát volt. Tanácsot adott, segített, nem fordult el tőlem, nem tett úgy, mint mások, akik kikerültek, ha megláttak. Akkoriban sokan elfordultak tőlem, Frank.

Mindezt keserűség nélkül mondta, inkább úgy, mint akit már ez az egész dolog inkább szórakoztat. De bár azt mondta, hogy sokan, Frank érezte, hogy a sokban az ő neve is benne foglaltatik.

— Én csak később értesültem a dolgokról, Judit.

— Ezt hagyd... — legyintett a kezével. — Ennek már vége.

De semminek sincs vége. Semmit se lehet egy kézlegyintéssel elintézni. Az átélt emlékek nem legyek. Annak a napnak, az estének, annak az éjszakának az emléke...

Ez a halott akkoriban egy eldugott völgy városkájában ünnepélyesen lerakta az új gyár alapkövét. Még új ember volt, csak nemrégén nevezték ki a kabinet főnökévé. Sokat vártak tőle. A környék lakossága messziről eljött, hogy meghallgassa a beszédét. Az ünnepély után multság volt, amelyet elsöpört a délutáni zivatar. Az előkelő vendégek gyorsan beültek a limuzinjaikba. Frank éppen körülnézett, hogy kinek az autójába üljön, amikor valaki rászólt: Gyere, ülj be...

Beült. Az ünnepély a kerületi városban folytatódott, egy barátságtalan hotel barátságtalan vendéglőjében, kerületi zabálással egybekötve. Frankot megállította a portás. Hová, háová, elvtársacska? Ez rendben van, mondta Frank barátja, az elvtárs velem jön.

Az ebédlőben már meg voltak terítve az asztalok:

— De aztán nehogy lefényképezd a lakomat — fordult Frankhoz a barátja.

Frank megérezte az új, az idegen hangot. Igaz, akkoriban már mindketten elidegenedtek egymástól, csak néhanapján, ilyen és ehhez hasonló alkalmakkor találkoztak. De mégis új, belátó, gondoskodó és némiképpen megvető hang volt ez. Frank legszívesebben ott hagyta volna a díszes vendégséget.

A zabálás sült pisztráanggal kezdődött. Frankot ez is meglepte. Tilalmi idő volt, amire szigorú törvények vonatkoztak. De úgy látszik, a törvény sem érvényes mindig, mindenütt és mindenki számára. Legfőképpen azok számára nem, akik kigondolták és megszavazták.

Frank az asztal végére ült. Nem szerette ezeket a hivatalos ebédeket, amelyeken ugyan pisztrángokat szervíroznak, de ahol egy sereg ostoba, sztereotip pohárköszöntő hangzik el, amelyek elnyomják a jókedvet és a vidámságot, a gyorsan felhajtott italtól elnehezdednek a fejek, miközben tulajdonosaik leginkább azon igyekeznek, hogy minél közelebb furakodjanak a ritka vendéghez, hozzádörgölözhesse nek, szót válthassanak vele, esetleg valami házépítési engedélyre ígéretet csikarhassanak ki tőle. Frank nem irigyelte barátjától, hogy ilyen gyakran van alkalma hasonló ünnepi asztalok mellett üldögélni. Rengeteg elcsépeltszamárságot kellett végighallgatnia, s olyan arccal, mintha érdekelné őt mindaz, amit fecsegnek, mosolyognia kellett, meg kellett veregetnie a vállakat, ígéreteket kellett maga körül hintegetnie, amelyekről a következő pillanatban már elfeledkezett, és rettenetesen unalmas lehetett számára mindez.

Frank csak azért tudott kitarítani a bankettek végéig, mert szórakoztatta őt, mennyire unatkoznak mások, mennyire egyszerre akarnak beszélni, és senki se figyel rájuk, hogy fennhéjásznak, milyen arcokat vágnak, hogy fitogtatják saját nagyságukat, s hogy végződik minden zabálás a Kóhn, Grün, Icíg és Sáráról szóló, régen elcsépeltszámú előadott, ostoba vicekkel.

De aznap valahogy nem fülött Frank foga ahhoz, hogy végigülje a bankettet. Felemelkedett az asztal mellől, talán még elérte a vonatot. Amikor félúton volt, az asztalfőn ülő nagy férfiú utána szólt:

— Hová mész?

Frank vállat vont.

— Ne bomolj, vánj, én is mindjárt megyek. Mennem kell, elvtársak. A kötelesség.

Frank maradt. Autóval mégis előbb hazaér, mint gyorsvonattal, azt se tudja, megy-e valami vonat.

Az autóban Frank nem tudta magába fojtani a rosszálló megjegyzést:

— A pisztrángok ebben az időben védettek.

— Hagyd őket, nagy ünnep volt ez számukra, és a pisztrángok kitűnőek voltak...

Alighogy kiértek a városból, a kabinetfőnök utasította a gépkocsivezetőt, hogy a legközelebbi útkereszteződésnél térjen le jobbra.

— Még valahol megállunk. Meg lesz a lépőde...

Frank fanyalogva fogadta a javaslatot, de most már mit tehetett? Egy minden oldalról gyönyörű kerttel körülvett, hatalmas villa előtt álltak meg. A villa bejárata ki volt világítva. Beléptek.

— Két óra múlva gyere értünk — mondta a kabinet főnöke a sofőrnek. A személyi testőrének nem mondott semmit, az amúgy is tudta, mi a teendője. Kinyitották a kovácsoltvas kaput. Frank barátja becsöngetett az ajtón. Az ajtó kinyílt, és Judit állt előttük.

— Frank, ó Frank... Ez kedves... — kiáltotta, és a nyakába ugrott. Frank

úgy érezte, hogy a barátját már bizonyos tartózkodással fogadja, de addigra a többiek is előjöttek, egy fehér hajú dáma és egy szemüveges öregúr, meg valami fiatalember.

A barátját úgy köszöntötték, mint az elveszettnek hitt fiút. A fiatalember Judit férje volt.

Judit fehér hajú édesanyja sugárzott az örömtől.

— Micsoda megtiszteltetés... Micsoda megtiszteltetés...

Az idős doktor gratulált a kabinet főnökének új funkciójához.

— Ezt hagyjuk... — mondta Frank barátja —, itt én még mindig az a régi vagyok. Tudod — fordult Frank felé —, ez az a ház, ahol rejtőztem. Ha nincs Belka, ma már nem élek.

Erről Frank nem tudott. Azt tudta, hogy a barátja ebben a városban, valamilyen orvosnál bujkált, de az eszébe sem jutott, hogy éppen Judit szüleinél.

Egy hatalmas hallba vezették őket, ahol nagyon szépen kiképzett falépcső vezetett az emeletre. Látszott, hogy várták őket. A hall közepén bőségesen terített asztal állt.

— Már ettünk... — tiltakozott Frank barátja.

— Hát csak nem adnak kosarat — méltatlankodott Judit édesanyja. Kénytelenek voltak vacsorához ülni. Judit szolgált fel. Vacsora után a hall egyik sarkába húzódtak. Frank örült, hogy láthatja Juditot. A háború befejezése óta nem találkoztak, mindössze annyit tudott, hogy Judit Prágában végzi az orvosi egyetemet. Nagyon kellemes környezet volt ez, Frank ritkán érezte magát ilyen jól, bár sejtette azt a feszültséget is, amelyet Judit szintén orvos férjének konok hallgatása okozott. Az öreg Polonec doktor ragyogott. Egy pillanatra kiment valahová, s hamarosan poros borosbutéliákkal megrakodva tért vissza, s huncutul valami dalt dünyögött a foga között.

— Ilyen bort — jelentette ki patetikusan —, ilyen bort nem találtak sehol sem ebben az országban. Emlékszel még? — fordult az államférfiúhoz —, amikor utoljára kóstoltuk, még fiatal volt. Most éppen a kellő korba értet.

— Ilyen sok van belőle?

— No, olyan sok sincsen, de ilyen vendégünk sincsen mindennap. Már két éve nem mutatkoztál.

Igen, Frank barátja itt otthon érezhette magát. Lehet, hogy még több is volt ez számára, mint otthon. Az öreg orvosnak kitűnő hangulata volt. Öröm volt ránézni, milyen fiatal lelkesedéssel nyitogatja az üvegeket, hogyan nyalogatja a szája szélét, miként fordítja poharát a világosság felé, milyen gusztussal kóstolgatja, hogy ízlelgeti nyelvén a folyadékot, milyen megleléssel kortyolgatja, és milyen megkönnyebbülve állapítja meg: Hát ami igaz, az igaz...

— Szellőztetőberendezést szereltettem fel a pincében, a bornak állandó hőmérsékletre van szüksége.

Felelegették a régi időket. Aztán az orvos a vendégének hosszadalmasan magyarázta, mennyire szükséges annak a kórháznak az átépítése, amelynek az igazgatója. Nem is vették észre, a házigazda már a negyedik üveg bort nyitotta ki. A beszéd akadozott, meg-megbicsaklott a nyelvük. Az államférfi többet ivott, mint a többiek. Valamiféle transzba esett, hallgatott, nem is figyelt oda, nem is érzékelt semmit, gondolatban valahol messze járt. A szemei különös fényben égtek, állkapcsa megmerevedett. Ivott. Exre ivott minden poharat, partizán módra.

Aztán hirtelen feltápáskodott. Holdkórosként felkapaszkodott az emeletre vezető lépcsőkön. A házigazda másfelé akarta irányítani, de ő nem hallgatott rá. Végigbaktatott a falépcsőkön, s bement az egyik ajtón.

— Az Judit hálószobája . . . — kiáltott utána az orvos. Nem tudták magyarul adni, mi történt. Magukba fojtott kérdéssel meredtek egymásra.

— Felöntött a garatra — mondta Frank.

Judit felállt, és gyorsan felszaladt a lépcsőn.

A házigazda csendesen magyarázta Franknak:

— Akkoriban ez az ő szobája volt . . .

Fentről váratlanul Judit sikítása hallatszott. Frank felrohant a lépcsőkön, s felrántotta az ajtót. Az ajtóban megállt, mint akit letaglóztak. A barátja szűzmeztelen. Juditon feküdt az ágyban. Judit kétségbeesetten védekezett. Az ágy mellett az asszony széttépett ruhái heverték. Frank összeszedte magát, és hozzájuk ugrott.

— Mit csinálsz, te állat?

Nagy nehezen leráncigálta Juditról a meztelen férfit. Judit kihasználta az alkalmat, és kiszaladt a szobából. A nagy férfiú is kitepte magát Frank kezéből, s az asszony után rohant. Pucéran rohant le a lépcsőkön. Judit sikított. A többiek dermedten bámultak a látványos színházi jelenetre.

Judit bezárta magát a vécébe. A pucér őrvjögő be akarta törni az ajtót, amely mögött az asszony rejtőzködött.

Először a házigazda szedte össze magát.

— Konyak. Konyakot öntünk bele . . .

Állati adag konyakot kényszerítettek belé. Köhögött, kifulladt, s egyszeriben kezes báránnyá változott. Engedte, hogy Frank fölvigye. Mindent lehetett vele csinálni.

— Öltözz fel . . . — mondta neki Frank.

De aztán maga segített neki, mert a barátja már nem volt képes egyedül felöltözködni.

— Trauma — magyarázta az öreg orvos. — Exhibicionista roham. Sokat ivott. Ez nehéz bor. De semmi különös, az ilyesmi előfordul.

Frank vezette le a lépcsőkön. Judit, a férje, s az öregasszony már nem voltak ott.

— Bocsánat . . . — mentegetőzött Frank. — Elmegyünk . . .

A barátja váratlanul megbotlott, és lehányta a szőnyeget. Frank az öreg orvos segítségével bevonszolta a fürdőszobába, megmosták az arcát, letörölték a kabátját és a cipőjét. Több szó már nem esett. A kapu előtt várt az autó. Frank a személyi testőrrel végigfektette a részeg a hátsó ülésen. Abban a pillanatban elaludt. Frank még visszament a kivilágított bejárathoz.

— Ez nagyon kellemetlen . . . — mentegetőzött a házigazdának.

— Ez trauma, alighanem nem is tudja, mit csinált. Teljes transzban volt.

Frank búcsúra nyújtotta a kezét.

— Jöjjenek máskor is. Jöjjenek bármikor . . . — Nem hangzott valami nagyon őszintén, de miért is hangzott volna.

Frank alvó társa mellé ült. A történeteken-töprengett. Az orvosnak bizonyára igaza van. Traumatikus állapot, exhibicionista roham. Több mint két hónapig lakott abban a szobában, Judit hordta oda az ételt és az italt. Egyszer magához húzta az ágyba. Odaadta magát. Alighanem az első volt, akinek odaadta magát. Mindig tetszett a nőknek. És Judit előtt titokzatos, romantikus hős is volt, akit gárdisták, rendőrök, a Gestapo keres. A szülők alighanem tudtak róla — és eltűrték. Évek múlva, a tökrészegség állapotában ezek az emlékek alkoholtól átítatott agyában felelevenedtek. Talán valóban nem tudja és nem is fog visszaemlékezni rá, mit művelt. Frank nem fogja emlékeztetni, és a háziak se juttatják az eszébe. Persze, így is kellemetlen, kínos és ostoba dolog volt. Egy ilyen

helyzet... Persze soha se tudott inni, nem ismert mértéket. Szerencsére az öreg orvos már sok mindent látott életében. Nem vette nagyon szívére az ügyet. Ilyesmi előfordulhat. Kellemetlenebb eseteket is megemlíthetett volna.

A sofőr előbb Frankot vitte haza. Az alvó még mindig nem tért magához. A személyi testőr Frankhoz lépett.

— Mi történt?

— Semmi. Sokat ivott, kikészült...

Éppen a te orrodra fogom kötni, hogy mi történt, gondolta Frank.

A legközelebbi találkozásukkor hosszasan vizsgálta az államférfi arokifejezését. De nem tudott róla leolvasni semmit. Világos, hogy nem emlékszik semmire, legalábbis nem mindenre.

Körülbelül két év múlva utazott át ismét Frank azon a bizonyos kerületi városon. Fent a dombtetőn az újonnan felépített kórház világított.

Frank megörült. A barátja mégiscsak betartotta a szavát. Franknak kedve támadt, hogy Judittal beszélgessen. A főútról az első keresztnél, ott, ahol azon az éjszakán is, letért jobb felé. Igaz, akkor sötét éj volt, de azt a házat könnyen megtalálja. Nagy, lombos fák álltak előtte. Frank lefékezett. Úgy érezte, helyben van. Kiszállt az autóból. Valami nem tetszett neki. Ez az a ház? Vagy mégse?

Nem az. A házból hároméves gyerekek csoportja jött ki, óvónő kísérte őket. Bölcsőde. Frank kifejlett tájékozódási képessége ezúttal cserbenhagyta.

Végigment az egész utcán, fölfelé és lefelé, de egyetlenegy olyan házat sem talált, ami egy kicsit is emlékeztette volna arra a házra. Ez volna az az utca? Nem tért le egytel lejjebb? Megállt a trafiknál. Cigarettdát vásárolt, s az öreg trafikostól megkérdezte, hol lakik doktor Polonec. De az asszony süket volt, nem hallotta. Nem válaszolt. De hogy adhat el cigarettákat, ha süket?

Megismételte hangosabban a kérdést.

— Én semmiről se tudok. Engem hagyjon ki ebből... — tiltakozott.

Egy ilyen vén banya. Igazán barátságosabb is lehetne. De az is lehet, hogy még nem ismeri ki magát.

A hároméves gyerekek a kertben játszottak. Frank megállt a drótkerítés közelében. Odahívta az óvónőt.

— Doktor Polonec? Maga bizonyára az ismerőse?

Frank bólintott.

— Jó helyen jár. Nem tévedt el. Csakhogy már két éve nem laknak itt.

— De hiszen ez teljesen lehetetlen.

— Ugyan kérem. Mi lehetetlen manapság?

— De hiszen ez az ő villájuk volt.

— Most, amint látja, az államé.

Frank rosszat kezdett sejteni. De nem akarta végiggondolni, tiltakozott el-lene.

— Lehetséges, hogy átköltöztek a kórházba?

— A kórházba? Igen. Egy olyan különleges, rácsos kórházba...

— De miért? Tudja, miért?

— Én nem tudok semmit. Kérdezze meg azokat, akik tudják.

Otthagya Frankot, és hátat fordított neki.

A vendéglőben a pincér, akitől hosszas huzavona után megkérdezte, tudja-e, mi történt doktor Poloneccal, hirtelenében faképnél hagyta.

Alighanem spiclinek tart, gondolta Frank. Úgy látszik, az egész város a félelem állandó pszichózisában él.

Franknak eszébe jutott, hogy a városban van egy jogász ismerőse. Felkereste.

— Mi érdeke fűződik ehhez? — kérdezte óvatosan az ügyvéd.

— Judit, az a fiatal nő, velünk volt a hegyekben. Egyszerűen nem tudom elhinni, hogy valami aljasságot követett volna el. És az apjáról sem hiszem el. A jogászon látni lehetett, hogy habozik. Megmondja? Ne mondja? Aztán kitört.

— Nagy disznóság ez. Az ítélet felháborította az egész környéket. Poloncéket szerették az emberek.

— Mikor zárták be őket?

— Erre már pontosan nem emlékszem. De ha akarja, meg tudom állapítani. A kolléga, aki védte őket, jó barátom. Ha akar valami közelebbit tudni róla...

— Részletes információra nincs szükségem. Én csak... Legalább azt szeretném tudni, miért ítélték el őket.

— Tudom, hogy gyalázatos ügy volt. Az ellenséges kémelhárítóval való együttműködéssel vádolták őket.

Frank nem lepődött meg. Sejtette, hogy valami ilyesmiről lesz szó.

— De hiszen ez fantasztikus, nemde?

— Igen. Itt nem lehet szó semmiféle kémelhárítóról. Az orvos igaz, kissé elővigyázatlan volt. Egy Izraelbe emigrált régi barátjával levelezett. A levelekben őszintén tájékoztatta mindenről, ami nálunk történik. Ha ismerte őt, tudja, hogy nagyon ironikus is tudott lenni. Naivan abban bízott, hogy nálunk tiszteletben tartják a levéltitkot. Természetesen a leveleit elfogták, lemásolták, azt hiszem, minden levéllel ezt művelték, amelyik abba az országba ment, vagy onnan jött. A bíróság előtt bizonyos kiragadott mondatok valóban rosszul hathattak, és nem tagadhatta le, hogy ő írta. Hiába védekezett, hogy a teljes levél egészen más értelmű, mindig letorkolták. Maga írta? Beismeri, hogy maga írta? Ez nekünk elegendő.

— No jó, az orvos leveleket írt. Csakhogy Juditot és a férjét is bezárták. Azok pedig nem leveleztek. Védekezhettek volna azzal, hogy az apa levelezéséről nem tudtak semmit...

— Őket nem is állították bíróság elé. Vizsgálati fogságban voltak. A fiatal orvost hamar elengedték, de Judit még mindig ül. Vele valami olyasmi van, amit nem ismerünk.

— És az öregasszony?

— Az öregasszony gutaütést kapott. A felháborodástól.

— Szörnyű.

— Persze hogy szörnyű. Disznóság.

— Tehát nem tud rá visszaemlékezni, hogy mikor zárták be őket?

— Nem, arra már nem tudok visszaemlékezni. Valamikor a nyár végén lehetett, annyit tudok.

— Segíték magának. A nyár végén volt itt valami ünnepély. A szövögyár alapkövét rakták le...

A jogász elgondolkozott.

— Az lehetséges... Várjon csak... Úgy gondolom, már emlékszem rá. Igen. Emlékszem. Az az ünnepély vasárnap volt. És a rákövetkező hét végén zárták be őket. Miért olyan fontos ez magának? Valami konkrét dologgal függ össze?

— Gondolja, hogy segítene, ha ki lehetne hámozni azt a motívumot, amiért likvidálták őket?

— Aligha. Nekem erről ugyanis megvan a magam véleménye. Csak egyet nem értek. Nagy hatalmú baráttal rendelkeztek. Olyannal, aki nekik köszönhette az életét. Hogy ő nem segített nekik... Persze erről maga jobban lehet informálva, mint én...

— Perújrafelvételre nem lehet gondolni, ugye?

— Nem. Ő azokat a leveleket valóban megírta. Rábizonyították. Beismerte. A jog szempontjából törvényellenes cselekedet. Ilyen a törvény. Gondolhat róla, amit akar, de ez a törvény érvényben van. A városban nagy volt a felzúdulás, de tudja, milyenek az emberek. Hamarosan hozzákezdtek az új kórház felépítéséhez, a villából bölcsőde lett. Az igazságtalanságokhoz valahogy már hozzászoktunk. Senkit se gyötörnek túlságosan sokáig.

Frank mérlegelte magában a helyzetet. Elmondja az ügyvédnek mindazt, amit a dologról tud?

— Amennyiben, jól értsen meg, doktor úr, amennyiben új összefüggésekre lehetne rámutatni, amennyiben, mondjuk, be lehetne bizonyítani, hogy az egész ügynek izléstelen politikai háttere van, amennyiben, mondjuk, azért végeztek velük, mert tudtak valamiről, amiből közbotrány lett volna, ha kiszivárog, és, mondjuk, ártott volna egy nagyon magas állású egyénnek... Ebben az esetben lehetne valamit csinálni?

A jogász felfigyelt.

— Maga tud valamiről?

— Lehet, hogy tudok valamiről. De maga nem válaszolt a kérdésekre. Ebben az esetben lehetne valamit tenni?

— Így vaktában erre nem lehet válaszolni. Maga egy magas állású férfit említ. Nagyon sok függ attól, hogy az illetőnek hogy áll a politikai csillagzata.

— Maga nem hallott semmit? A városban nem beszéltek arról, hogy mi játszódott le a villában?

— Nem tudom mire céloz, a városban csak arról beszéltek, hogy Polonecnek nagy mennyiségű kitűnő bora van, s hogy időnként mulatságokat rendeznek náluk.

Frank rászánta magát.

— Ön jogász. A kliensekkel szemben titoktartásra és diszkrécióra van kötelezve.

— Ebben ne nagyon bízson. Ma sok minden nem érvényes. Én egyúttal, a mai rendelkezések értelmében, köteles vagyok együttműködni az osztályellenség leleplezésében és likvidálásában.

Ez elég nyílt beszéd volt. Franknak tetszett.

— Én mégis megkockáztatom, doktor úr. Talán mégis használ, ha a maguk soraiból is tudomást szerez róluk valaki.

Frank elismételte a Polonec villában történeteket.

— Hát... — sóhajtott fel hosszú hallgatás után a jogász. — Mindannyian éreztük, hogy hiba van a kréta körül, hogy itt még valami van a háttérben. Csakhogy hamisan értelmeztük a fejleményeket. Arra gondoltunk, hogy ez az egész szégyenteljes ügy éppen Polonecék gyámolítói ellen irányul. Hosszú harc folyt a kórházigazgató kinevezése körül. Polonecnek erős ellenjelöltje volt. Az illető nem volt orvos. Mondjam meg a nevét, vagy kitalálja egyedül is?

— Ne fáradjon, doktor úr.

— Mi azt hittük, hogy presztízs kérdéstről van szó. Természetesen, amit maga mondott, az mindent megmagyaráz. Ha nem tévedek, ön szemtanúja volt az eseményeknek.

— Ott voltam, doktor úr. Én öntöttem konyakot a szájába, hogy végre készüljön. Mit gondol, ha így állítanánk fel a dolgokat...?

Az ügyvéd a fejét csóválta.

— Semmit se érnek el vele. Kinek akarja az esetet elmondani? A bírácoknak? Azok reszketnek az egzisztenciájukért. Galovićnak? Bizonyára kapva kapva

rajta. Lehet, hogy hozzásegítene holmi trónfosztáshoz, de Polonecnek nem segítené. Semmilyen körülmények között sem. És még az is lehet, hogy végül maga is ráfizetne. Egyedül maga. Polonecen csak egy segíthet. Kegyelmi kérvény. Kegyelmi kérvény és feltételes szabadlábra helyezés. Bár ennek a lehetőségében is erősen kételkedem. Juditot hamarosan szabadlábra kell helyezniök. Hiszen őt el sem ítélték, és nincs ellene semmiféle vád. Ha tanácsolhatok valamit, azt ajánlom, hallgasson róla. Én hallgatni fogok. Én már olyan régimódi fiskális vagyok, számomra még érvényesek bizonyos előírások. Csakhogy mit tehetünk mi manapság?

Az ügyvéd széttárta karjait, hogy ezzel is kihangsúlyozza saját tehetetlenségét.

— Igen. A legokosabb, ha az egészet elfelejtí. Ismerem a mai praktikákat, nem is foglalkozna ezzel senki.

A jogász furcsa szemeket meresztett Frankra.

— Oszinte lehetek én is önhöz?

— Parancsoljon, doktor úr.

— Hogy lehetséges az, hogy maga szabadlábon van?

Frank meghökkent. Erre mindedig nem gondolt.

— Nem tudom ugyanis elképzelni, hogy ha a maga feltételezése helytállóak, megállt volna félúton. Vagy mégis?

— Semmi esetre se.

— Hátha mégis valami más áll a dolgok háttérében? Az időpontok összeesése lehet véletlen is. Más is tudomást szerezhetett róla. Talán éppen annak az éjszakának a történetét akarták kicsikarni Polonecból?

Franknak eszébe jutott a személyi testőr kérdése, amikor a részeg a kocsiba tették. Mit csinálhatott egész idő alatt odakint? Láthatott vagy hallhatott valamit?

— Erősen kétlem, doktor úr. Ha valaki még tudott volna a dologról, azt is tudta volna, hogy én is ott voltam. És ebben az esetben aligha hagytak volna békén.

— Jól össze van keverve, mi?

— Minden össze van keverve.

Igen. Minden össze van keverve. Ezzel váltak el...

— És te egyedül élsz azokkal a kutyákkal? Teljesen egyedül? — kérdezte Frank, amikor már a kávéházban ültek.

— Apám Kanadában van.

— Kapott útlevelet?

— Kapott. Rögtön azután, hogy szabadlábra helyezték. Nekem is akartak adni, de én nem kértem. Mit kezdjek Kanadában? Akkor már megvoltak a kutyáim.

— És a férjed?

— Oh az... Az csak olyan volt, tudod. Hogy is magyarázzam meg neked? Frank megértette.

— Mondd, Judit, hogyan lehetséges az, hogy olyan hirtelen elmentél a felszabadulás után?

— Nem akartam az útjában állni. Nős volt, gyereke volt. A hegyekben az más. És ő szerette a feleségét, és én ezt tudtam. Az ember megérzi az ilyesmit.

— És most pincsiket tenyésztesz.

— Ostoba vagy. Miért ne nevelnék pincsiket? Ismerek undorítóbb foglalkozásokat is. Mi van azon nevetséges, ha valaki egyedül érzi magát, és élő, élő teremtményekről gondoskodik?!

— De miért jöttél ide?

— Miért... Meghalt... Szerettem volna még egyszer látni. Mindnyájan elhagytátok. Én sajnálom. Te azt állítod, hogy megváltozott. Számomra nem változott. Számomra olyan maradt, amilyennek megismertem. Erős, egyenes férfinak. Kár érte. Nem egyedül ő az oka mindennek. És rajtunk nem segíthett. Ellene használták volna fel. Apám még a börtönből is írt neki, de a levelet alighanem nem kézbesítették. Ha tehette volna, segített volna.

Uram teremtőm, ilyen naiv? Így magyarázza az egészet?

— Judit, sohase gondoltál arra, hogy minden egészen másképp is történhetett?

Gondolta. Természetesen, hogy gondolta, idegesen rága a körmeit.

— Nem tudom, mire célozol.

— Tudod, nagyon is jól tudod.

— Az nem igaz... — tört ki felháborodva. — Ilyesmire sohase lett volna képes. Hogyan állíthatsz éppen te ilyesmit róla?

Szereti őt. Egész idő alatt szerette. Ő volt az első és talán az egyetlen szerelme. Nem akarja elismerni, hogy első szeretője, az ő egyetlen szeretője aljas is lehet. Ismerte őt. Ismerte mint erős, egyenes férfit. Ilyen maradt az emlékeiben, tekintet nélkül arra, hogy mi történt vele később. Téved. Nem őt hagyták el, hanem a halott rúgott el magától mindenkit, azokat is, akiknek mindent jelentett, akik szerették, akik nagyra becsülték. Nem különös, hogy a legnagyobb elhagyatottságnak a napján éppen azok gondolnak jó szívvel rá, akiknek ártott? Juditnak ártott. Fondának ártott. Martinnak ártott. Margitnak ártott. És neki? Franknak? Neki nem ártott. Franknak eszébe jutott az ügyvéd kérdése, azé az ügyvédé, akivel doktor Polonec tragédiájáról beszélt. Miért nem történt vele semmi? Talán mégis Juditnak van igaza. De ezt már sem Frank, sem más nem fogja megtudni sohasem. Alighanem így lesz. Lehetséges, hogy valóban a véletlenek játszottak közre. Lehet, hogy Polonecék ügyét tulajdonképpen ellene akarták felhasználni. Egy hazaárulóval érintkezett, tökrészegre itta magát a villájában.

Frank nem tudja. Lehetséges. Minden lehetséges. De veszni hagyni a barátját, akit ismert, akinél evett, aki az életét kockáztatta érte, hagyni elpusztulni a feleségét, s veszni hagyni egy nőt, aki szerette, akivel a hegyekben szeretkezett, semmit se tenni értük, nem segíteni, ez éppen elég gyalázatos. Nem. Judit állítson, amit akar, és még ha igaza is van, Frank arról a halotról nem tud már másképp gondolkozni. Mindenkit elrúgott magától. Ezzel, legfőképpen ezzel siettette a bukását. Ezzel siettette a dicstelen vég bekövetkezését, amely elől csak a halál szabadította meg.

— Tudod, mit csinál most Cígel Fero?

— Fero? Az a kőműves, aki a hegyekben volt velünk? Akit Klakkáról sebesülten vittünk?

— Az.

— Mit csinál?

— Kőműves.

— De hiszen ez rendben van, vagy nem? Miért jutott éppen ez az eszedbe?

— Ez nagyon is rendben volna, Judit. Sőt azt is mondhatnám, hogy a legeslegnagyobb rendben van. Csakhogy ő nem volt mindig kőműves. Egy ideig a legnagyobb hotel igazgatója volt abban a bizonyos kerületi városban.

— Még mindig nem értem. Mások is voltak igazgatók, akik a hegyekben voltak. Egyesek még most is azok.

— Fero már nem... Lehet, hogy most ugratják a munkatársai, hogy neked aztán szép barátod volt, szép kis partizánparancsnokod, amikor bent voltál a

szarban, a kisujját se mozdította. És ő makacsul ugyanazt hajtogatja, mint te. Semmit se tehetett, nem lehetett, erős ellenségei voltak, ellene használták volna fel... Én egyszer összetalálkoztam vele a városban, ahol él, és körömszakadtáig védelmezte.

— Nem értem az összefüggést.

— Összefügg ez, Judit. Abban az időben, abban a kerületben minden hónapban volt valami konferencia, gyűlés, ünnepély. Ezzel járt természetesen az is, hogy: Fero, adjál, kétszáz embernek vacsorát. Fero, két napra igénybe vesszük a vendéglőt... Fero húzódkodott. Egyszer jelen voltam, amikor megkérdezte: De ki fogja mindezt kifizetni? Tudod, mit felelt erre a mi barátunk? Hiszen te kommunista vagy, vagy nem? Hát akkor mit kéredezősködsz annyit? Nos, Fero kommunista volt, nem kéredezősködött többet. Aztán jött az állami ellenőrzés. Fero sugárzó arccal járt-kelt, őnála aztán ellenőrizhetnek. Hát le is ellenőriztek mindent, és a nyakába varrtak vagy egymilliónyi hiányt. Mit, hogy kommunista? Annál rosszabb. Gyalázatosan visszaélt a párt bizalmával. Tizenhét év, Judit. Tizenhét évet kapott. Kétharmadát leülte. És a mai napig azt állítja, hogy nem segíthetett, mert ellene használták volna fel...

— De hiszen fel is használták volna ellene, vagy nem? Mit tehetett?

— Egy dolgot tehetett volna, Judit. Egyetlenegyet. Megjelenhetett volna a bíróságon, mint tanú. A kerületi bíróságok abban az időben úgyis alája tartoztak. Megmagyarázhatta volna, hogy keletkezett az a hiány. Csakhogy őt egyetlen ügyész sem merészelte nem ildomos kérdésekkel háborgatni. Ő pedig hallgatott, mint a sír. Természetesen tehetett volna valamit, Judit. Szögre akaszthatta volna a tisztességét, amikor látta, hogy mivé fajulnak az ügyek. Hatalmában állott, hogy megakadályozza ezt a pert. És ha már nem akadályozta meg, oda kellett volna állnia, és felelősséget kellett volna vállalnia.

— És te? Ha te mindezt tudtad, te miért nem csináltál semmit?

— Én akkor már nem voltam a kerületben. És nem is tehettem semmit. Csak ő bizonyíthatta be, hogy hova tűnhettek azok a milliók. Én szándékosan elmentem arra a tárgyalásra, amikor tudomást szereztem róla. A bíró szóhoz sem engedte jutni Ferót. Amikor elkezdett magyarázkodni, azonnal letorkolta, és figyelmeztette, hogy ez nem tartozik a tárgyhöz. Amikor megfenyegette, hogy a bírósággal szemben tanúsított tiszteletlenség miatt elvezetteti, és hogy távollétében hoznak ítéletet, nem bírtam tovább, és felkiáltottam, hogy ez dicsőnőség. Rögtön kivetettek a teremből, és elég nagy galibába kerültem. Így volt ez, Judit. Senkiért se állt ki.

Frank megérezte, hogy fájdalmas húrokat érint. Judit magába zárkózott. Könyörtelenül birkózott valamivel, amit szeretett volna kiűzni magából, de mégse tudta teljesen kiűzni.

Csak amikor már felálltak az asztaltól, akkor szólalt meg.

— Tudod, én boldog vagyok a kutyáim között. Ott jobb nekem...

Frank megígérte, hogy majd meglátogatja egyszer, és megnézi a kutyákat is. De nem tudta, örömet okoz-e ezzel az ígérettel... Elvitte Juditot a repülőtérré, mert az asszonynak már sietnie kellett a kutyáihoz. Frank már nem ment vissza a gyászterembe. Minek?

(Folytatjuk)